נתינה למעלה מה להלן ממון אף כאן ממון אמר רבא האי דתנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ומפקא מדרבנן [א)]דתנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה [א]לא חלקת בה בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאינו מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם [ב]לא תחלוק בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון מאי שאין מתכוין אילימא שאין מתכוין כלל היינו שוגג אלא פשיטא שאין מתכוין לזה אלא לזה וקתני לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון ואי בר קטלא הוא מאי איצטריך למיפטריה ממון אלא לאו שמע מינה לאו בר קטלא הוא ולאו בר ממונא הוא:

מתני' [ג]רוצח שנתערב באחרים כולן פטורין ר' יהודה אומר כונסין אותן לכיפה [ד]כל חייבי מיתות שנתערבו זה בזה נידונין בקלה [ב)]הנסקלין בנשרפין ר' שמעון אומר נידונין בסקילה שהשריפה חמורה וחכמים אומרים נידונין בשריפה שהסקילה חמורה אמר להן ר"ש [ג)]אילו לא היתה שריפה חמורה לא נתנה לבת כהן שזנתה אמרו לו [ד)]אילו לא היתה סקילה חמורה לא נתנה למגדף ולעובד עבודת כוכבים הנהרגין בנחנקין ר"ש אומר בסייף וחכ"א בחנק:

גמ' מאן אחרים אילימא אחרים כשרים פשיטא ותו בהא לימא רבי יהודה כונסין אותן לכיפה (סימן בשר"ק) א"ר אבהו אמר שמואל [ה)]הכא ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים שנגמר דינן עסקינן רבנן סברי [ו)]אין גומרין דינו של אדם אלא בפניו הלכך כולן פטורין ור' יהודה מיפטרינהו לגמרי נמי לא כיון דרוצחין נינהו הלכך כונסין אותן לכיפה ריש לקיש אמר באדם דכולי עלמא לא פליגי דפטירי אבל הכא בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשורים אחרים שנגמר דינן קמיפלגי רבנן סברי [ז)]כמיתת בעלים כך מיתת השור ואין גומרין דינו של שור אלא בפניו הלכך כולן פטורין ור' יהודה סבר כונסין אותן לכיפה אמר רבא

אי

מכה אדם ומכה בהמה. תימה דבריש פ' הנחנקין (לקמן פד:) מוקי להאי קרא במכה אביו ומה שייך בו לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה ויש לומר דהיקישא לאו מההוא קרא נפקא אלא מקרא דלעיל מיניה ואיש כי יכה כל נפש אדם וכתיב בתריה מכה נפש בהמה ישלמנה דההוא ברוצח כתיב כדאיתא בפ' יוצא דופן (נדה דף מד: ושם) ואע"ג דלפי גירסא אחת דבריש החובל (ב"ק דף פג:) משמע דההוא קרא בחובל בחבירו איירי ליתא להאי גירסא כדפרישית שם ומיהו בפרק הנחנקין (לקמן ד' פד:) משמע דמקרא דמיתוקם במכה אביו הוי היקישא דתנא דבי חזקיה ועוד משמע בפרק אלו נערות (כתובות ד' לה: ושם) דמכה אדם הוי היקישא דקאמר ולתנא דבי חזקיה ממאי דבחובל כתיב דילמא בשבת כתיב דבמכה בהמה גופיה איכא לפלוגי ומשני לא ס"ד דכתיב מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת משמע דמההוא קרא הוי היקישא וי"ל דאף על גב דמעיקרא בעי לאוקמי קרא במכה אביו משום דלא כתב ביה ומת היינו משום דצריכין למדרש מיניה חבורה במכה אביו אבל במסקנא דנפקא לן חבורה באם אינו ענין מנפש בהמה מיתוקם מכה אדם ברוצח אע"ג דלא כתיב ביה ומת ומיהו קשה דבמסקנא נמי מפיק מיניה התם דמותר להקיז דם לאביו וי"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה חבירו במכה אביו מדכתיב הכאה סתם ולא כתיב ומת ובמכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה דמיירי ברוצח ולהדין מיירי לענין חבירו במיתה ולענין אביו בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו איירי קרא גמרינן שפיר ממכה בהמה:

בין שוגג למזיד. בשלשה ענייני ממון איירי תנא דבי חזקיה דבין שוגג למזיד איירי בממון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מינה דחייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין משום דלא חלקת דהכי מייתי לה בסוף המניח (ב"ק דף לה. ושם) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לה.) ולענין זה לכ"ע אית להו היקישא דבי חזקיה כדמוכח באלו נערות (שם) דפריך ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין וכו' אבל בין מתכוין לשאין מתכוין לאו בממון אחר בהדי מיתה איירי דמשוגג נפקא וק"ו הוא אלא לפטור מדמי הנהרג ולאפוקי מדרבי דדריש בנתכוין להרוג את זה והרג את זה ונתתה נפש ממון והשתא קמ"ל תנא דבי חזקיה דכמו נתכוין להרוג את זה והרג את שמתכוין פטור ה"נ שאין מתכוין לאהכי מייתי לה בשמעתין ובין דרך ירידה אתא לאשמועינן דכמו דרך עלייה דלא נתנה שגגתו לכפרה דלא שקלינן מיניה ממונא ולפטריה הכי נמי דרך ירידה אע"ג דנתנה שגגתן לכפרה ולפטור מזיד נמי איצטריך ויש טועין לומר להפך לפטור שוגג דרך עלייה כמו דרך ירידה אבל באלו נערות מוכחא סוגיא כמו שפירשתי בשמעתין דלא יהיה אסון: **בשור** שלא נגמר דינו כו'. והשתא לרבנן כולן פטורין משום דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו ור' יהודה סבר כונסין אותן לכיפה והקשה ר' יצחק ב"ר מרדכי דבפרק התערובות (מנחות ד' ע: ושם) תנן כל הזבחים שנתערב בהן שור הנסקל אפילו אחד בריבוא ימותו כולן והשתא מה התם דרובא דהיתירא ופסידא דקדשים אמר ימותו כולן הכא דרובא דאיסורא והדיוט לא כ"ש ונראה לו דגרסינן כמו שכתוב בספר ישן אחד בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים מעלייא עסקינן והשיב לו ר"ת דקתני במתניתין כולן פטורין משמע שהאחרים בני חיובא ואע"ג דברישא דשמעתא קאמר מאי אחרים אילימא אחרים כשרים פשיטא ולא פריך פטורין פטור מבעי ליה כיון דמאי למיפרך מגופה לא חש למידק ועוד דריש לקיש אדר' אבהו קאי דמשני הכא ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים עסקינן ועלה קאי ריש לקיש ומשני באדם כולי עלמא לא פליגי דפטירי וכו' משמע דההוא ענינא דאוקמא ר' אבהו באדם מוקי ריש לקיש בשור לכך נראה כגרסת הספרים אבל נתערב בשוורים מעלייא אפי' בנגמר דינו היה אומר ר"ל ניכנסינהו דנינייהו וכל דפריש מרובא פריש ומתניתין דשלהי ע"ז (דף עד.) דמשמע דשור הנסקל אסור במשהו מיירי בנסקל דליכא למימר ניכנסינהו ותדע דלא קתני שנגמר דינו ומתניתין דזבחים דקתני ימותו כולן בנתערב בזבחים מיירי ולגבוה וגזירה שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ומסקי מן

הקבוע

נתינה למעלה. גבי לא יהיה אסון ונתן בפלילים (שמות כא) דמי ולדות: **והא דתנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ורבנן.** דרבנן מחייבי ליה מיתה לנתכוין להרוג את זה והרג את זה ורבי מחייב ליה ממון ואילו לתנא דבי חזקיה לא מיחייב ממון ולא מיתה: **מכה אדם ומכה בהמה.** לכך הוקשו בהאי קרא מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת ומשמע בבהמה חייב ממון ובאדם פטור מממון דכתיב בהמה ישלמנה ולא אדם והקיש לך הכתוב פטור תשלומין של אדם לחיוב תשלומין של בהמה מה להלן לא חלקת בין מתכוין. לקמן מפרש ואזיל מאי היא: דרך עלייה לא שייך למתני גבי בהמה אלא משום דבאדם אשכחן ביה חילוק בהורג בשוגג דרך ירידה חייב גלות אבל דרך עלייה בהרימו את ידו פטור מגלות דכתיב (במדבר לה) ויפל עליו וימת דרך נפילה בעינן: **לפוטרו ממון.** כלומר לא חלקת בו שום צד להפטר מן תשלומין אלא בכל נדון הוא דמחייב דרבינן כל נזקין בב"ק (דף כו:) מפצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון ומכה בהמה נזק הוא: **אף מכה אדם.** אין דין פטור תשלומין הכתוב בו חלוק לשום צד שיתחייב ממון אלא כל שעה פטור מממון בין בשוגג ואין נתכוין דפטור ממיתה בין במזיד ונתכוון לחייב מיתה: **אלא לפטרו.** אלמא פטור מממון לתנא דבי חזקיה וממיתה נמי שמע מינה דפטר ליה מדאצטריך למפטריה מתשלומין כדמפרש ואזיל ואי בר קטלא מי אצטריך למפטר: **מתני' שנתערב באחרים.** בגמרא מפרש הנך אחרים מאן נינהו: **כונסין אותן לכיפה.** ושם מאכילין אותן שעורים עד שתבקע כריסן כדתני לקמן בפירקין (דף פא:): **נדונין בקלה.** מאחר שנתערבו ואי אתה מכיר מי המחויב את החמורה ומי המחויב את הקלה אי אתה רשאי להחמיר עליו למושכו למיתה חמורה שלא נתחייב בה אלא ידונו בקלה שישנה בכלל החמורה: **הנסקלין בנשרפין.** אע"ג דרובא דהני נשרפין כדקתני נסקלין בנשרפין משמע חד נסקל שנתערב בנשרפין טובא אפילו הכי לר' שמעון ידונו כולן בסקילה מפני שהשריפה חמורה: **לא נתנה למגדף ולעובד עבודת כוכבים.** שפושטין ידן בעיקר: **לא ניתנה לבת כהן זונה.** שעבירתה חמורה שמחללת את אביה כדאמר בארבע מיתות (לעיל דף נ.) שנוהגין בו מול: **בסייף.** שחנק חמור: **וחכמים אומרים בחנק.** שסייף חמור. וטעמא מפרש בארבע מיתות [שם נ.]: **גמ' אלא בפניו.** כיון דאין מכירין אותו לא הויא בפניו: **וכיון דרוצח הוא.** שהרי קבלו העדיות ונשאו ונתנו בדבר: **דפטירי.** הואיל ואיכא חד דלא נגמר דינו אין לך ראיה לזכות גדולה מזו ורחמנא אמר והצילו העדה (במדבר לה):

אי

עין משפט
נר מצוה

לח א מיי' פ"ו מהלכות חובל ומזיק הלכה א סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף א:

לט ב מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הלכה יג ופ"ג מהלכות גניבה הלכה א ופ"ד מהלכות חובל הלכה ה סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכג סעיף ד:

מ ג מיי' פ"ד מהלכות רוצח הלכה ז ופי"ד מהלכות סנהדרין הלכה ז סמג לאוין קסג:

מא ד מיי' פי"ד מהל' סנהדרין הלכה ו:

מב ה ו מיי' שם הלכה ז ופ"ד מהלכות רוצח הלכה ז סמג שם:

מג ז מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה י:

מסורת הש"ס

א) [לקמן פד:] ב"ק לה. כתובות לה. ולח., ב) [ועי' תוספות לקמן פ: ד"ה הנסקלין], ג) [לעיל מט:], ד) [שם], ה) לעיל ג. [ב"ק מד: מה.], ו) [מכות ז:], ז) [שמות כא],

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב
2. וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת: ויקרא כד כא

◆

מוסף רש"י

נתינה למעלה. לענין דמי ולדות כתיב ונתן בפלילים (חגיגה יא.). אף כאן ממון. ומאי נפש דמי הנפש (שם). **מכה אדם ומכה בהמה.** מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת, הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה, מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לחייב, אף מכה אדם אין לך בו חילוק לפטור, מכה בהמה לעולם חייב, דאמרינן (ב"ק כו.) פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון (כתובות לה.) כדאמרינן אדם מועד לעולם, אף מכה אדם דפטריה קרא מתשלומין דכתיב יומת, לעולם פטור ואפילו בשוגג, הואיל ובמזיד שייכא מיתה (ב"ק לה.). לשאין מתכוין. אין בו חיוב מיתה באדם (כתובות לה.). **בין דרך ירידה לדרך עלייה.** משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עליה, כדאמרינן במכות (ז:) כל שבדרך ירידתו גולה, דכתיב ויפל עליו, עד שיפול כדרך נפילה (שם). דרך עליה, שהכהו בהגבהת ידו או שחתכו בהרימו מלמטה למעלה (שם) או: שהרגו כלאחר יד בהרימו הגרזן, קי"ל דפטור מגלות, אפילו הכי פטור מתשלומין (ב"ק לה.). **כל חייבי מיתות** שנתערבו זה בזה. ואין ידוע איזה מהן בקלה ואיזה מהן בחמורה, נידונין בקלה. שאין אתה רשאי למשוך את הקל לעונש חמור שלא נתחייב בו (קדושין לב.). **לא נתנה למגדף.** מגדף את השם ויצא בסקילה כדכתיב (ויקרא כד) הוצא את המקלל וגו'. **ולעבודת כוכבים.** שהן עבירות חמורות (לעיל שם). **כמיתת בעלים.** אם היה נדון בחיוב מיתת ב"ד, כך מיתת השור. דהאי בעליו יומת (שמות כא) קרא יתירא להך דרשה ולא דנתחייב קטלא (לעיל ב.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones